

**faculteit Management & Bestuur**

Datum: versie oktober 2011

## **Toetsbeleid faculteit MB**

**Versie oktober 2011**

*Uitgangspunten en maatregelen t.b.v. de kwaliteit van toetsen en beoordelen  
geïnitieerd door OLDs en examencommissies en vastgesteld door de decaan.*

## **Inhoud:**

Inhoud	pag. 2
Vooraf	pag. 3
Toetsbeleid MB	pag. 5
- opleidingsniveau	pag. 5
- cursusniveau	pag. 5
- eindwerkstukken	pag. 6
- examinatoren	pag. 6
- borging kwaliteit van tentamens en examens door de examencommissie	pag. 7
Bijlage 1: (minimaal) kwaliteitsniveau toetsing en beoordeling + borging	pag. 9
Bijlage 2 Overzicht taken en verantwoordelijkheden t.a.v. toetsing en beoordeling	pag. 12

## Vooraf

Een goed toetsbeleid met adequate toetsmethoden is één van de criteria voor een goede opleiding. We kunnen alleen garanderen dat afgestudeerden voldoen aan de einkwalificaties van een opleiding, als we kunnen aantonen dat we dat degelijk toetsen.

De opleidingsdirecties en examencommissies van de faculteit Management en Bestuur (MB)<sup>1</sup> zijn zich bewust van het belang van goede toetsing en hebben, om de kwaliteit van de toetsing te bewaken, te bevorderen en te borgen, gezamenlijk een aantal uitgangspunten en maatregelen vastgelegd in een facultair toetsbeleid.

De faculteit wil met het toetsbeleid niet alleen uitgangspunten vastleggen en maatregelen treffen om de kwaliteit van toetsing te bewaken en zo mogelijk te verbeteren, maar wil met het beleid ook een richting aangeven aansluitend bij het onderwijsbeleid (zowel landelijk als op universitair en facultair niveau). Wijziging van onderwijsbeleid of van het wettelijke kader kan aanpassing van het toetsbeleid tot gevolg hebben.

Het toetsbeleid wordt dan ook regelmatig geactualiseerd en geoptimaliseerd.

In juli 2011 heeft de Universiteit Twente (UT) een kader vastgesteld voor het toetsbeleid. Ook heeft de UT een aantal wijzigingen aangebracht in de Onderwijs- en Examen Regeling (OER) voor de bachelor opleidingen. Beide documenten gaven aanleiding om het MB toetsbeleid op enkele punten enigszins te actualiseren.

De examencommissies en OLD's van MB hebben n.a.v. het UT toetskader een inventarisatie gemaakt van de stand van zaken m.b.t. de implementatie van de beleidsplannen. Een en ander heeft geleid tot een uitvoeringplan voor de komende periode.

De notitie Toetsbeleid MB versie oktober 2011 bouwt voort op het toetsbeleid van voorgaande jaren<sup>2</sup>.

Professor Ramses Wessel  
Dean MB a.i.

---

<sup>1</sup> De faculteit kent momenteel (sept 2011) 5 bacheloropleidingen (BIT, BK/IBA, BSK/ES, GZW en TBK) en 6 masteropleidingen (MBIT, BA, PA, ES, HS, IEM)

<sup>2</sup> Voor de onderbouwing van de verschillende punten wordt verwezen naar bijlage 1, 2, en 3 van toetsbeleid 2008 en naar bijlagen 1 en 2 van toetsbeleid 2009-2010. De meer expliciete rol die de examencommissie per 1 september 2010 heeft gekregen staat beschreven in toetsbeleid versie september 2010



## Toetsbeleid MB

We kunnen alleen garanderen dat de student die wordt afgeleverd aan de eindkwalificaties van een opleiding voldoet, als we kunnen aantonen dat we dat degelijk toetsen. Om de kwaliteit van de toetsing te bewaken, te bevorderen en te borgen, hebben de opleidingsdirecteuren en de examencommissies van de faculteit MB gezamenlijk een aantal uitgangspunten en maatregelen vastgelegd in een facultair toetsbeleid. Het toetsbeleid wordt nader ingevuld in de OER (onderwijs- en examenregeling) en in de regels en richtlijnen van de examencommissies rondom o.a. beoordelen.

Bij het formuleren van het beleid is er vanuit gegaan dat we binnen de faculteit te maken hebben met professionele docenten (zowel inhoudelijk als didactisch) en dat het beleid erop gericht moet zijn hen zoveel mogelijk te ondersteunen hun taken op het gebied van toetsen en beoordelen op een professionele wijze uit te voeren.

### Opleidingsniveau

*In de curricula van de opleidingen is, naast domein specifieke kennis en vaardigheden, ook aandacht voor algemene academische en professionele competenties. De opleidingsdirecteuren zijn verantwoordelijk voor de eindtermen van de opleidingen en dragen er zorg voor dat de **eindtermen** van de opleidingen aansluiten bij de internationale academische normen en normen uit de beroepspraktijk, bij de onderwijsvisie van de UT en de faculteit en bij de Dublin Descriptoren (als internationaal erkende beschrijving van niveau) of de 3TU-criteria en het Nederlands kwalificatieraamwerk Hoger Onderwijs.*

*Om te kunnen garanderen (zowel aan studenten als aan het afnemende werkveld) dat studenten aan de geformuleerde eindkwalificaties voldoen, wordt dit getoetst. Eindtermen worden geoperationaliseerd in leerlijnen<sup>3</sup> en/of leerdoelen op cursusniveau. De opleidingsdirecteuren zijn verantwoordelijk voor een goede aansluiting tussen de eindtermen van een opleiding en de leerdoelen van de onderwijseenheden. Alle opleidingen beschikken over een **toetsplan**, waarin in kaart is gebracht hoe en wanneer (jaar en blok) de leerdoelen van de onderwijseenheden getoetst worden en hoe de leerdoelen aansluiten bij de (eind)kwalificaties van de opleiding. Tevens draagt de opleidingsdirecteur er zorg voor dat -met name in de beginfase van de studie- het toetsplan zodanig van opzet is dat het snel duidelijk wordt of de student succesvol de studie zal kunnen afronden.*

*De examencommissies gebruiken het toetsplan om vast te kunnen stellen dat het onderwijsprogramma zo is opgebouwd dat de student bij het doorlopen ervan de eindtermen van de opleiding bereikt en beschikt over de kennis, inzicht en vaardigheden die nodig zijn voor het verkrijgen van de aan het met succes afgeronde programma verbonden graad.*

---

<sup>3</sup> Eindtermen zijn vaak te algemeen geformuleerd om voldoende richting te geven aan het onderwijs. Daarom worden vaak leerlijnen met tussendoelen geformuleerd. Een leerlijn geeft voor een bepaald gebied/domein/area aan hoe van een bepaald beginniveau tot de eindkwalificatie kan worden gekomen. Voor toetsing t.a.v. leerlijnen is het van belang dat de tussenliggende niveaus van de beoogde eindkwalificatie helder en duidelijk worden geformuleerd. Mogelijke factoren die daarbij een rol kunnen spelen zijn: mate van zelfstandigheid, complexiteit van taak, complexiteit van taakomgeving in relatie tot de gewenste eindkwalificatie. Het is de verantwoordelijkheid van de opleidingsdirecteur om eventuele leerlijnen duidelijk aan te geven. Van leerlijnen zal vooral sprake zijn in het verplichte deel van de bachelor opleidingen (de master opleidingen zijn veelal veel korter en daar stellen studenten veelal zelf hun leerweg samen in de (verplichte) keuze ruimte).

*De onderwijs- en examenregeling (OER) bevat adequate en heldere informatie over de opleiding. De opleidingsdirecteur ziet er op toe dat de richtlijnen en procedures die in de OER zijn geformuleerd t.a.v. nakijktijd etc., ook daadwerkelijk worden nageleefd. Ook het formuleren van een onderwijsvisie en een didactisch concept voor de opleiding (in afstemming met het UT beleid<sup>4</sup>) behoort tot de taken van de opleidingsdirecteur.*

## **Cursusniveau**

*Voor iedere cursus zijn expliciet **leerdoelen** of onderwijsdoelen geformuleerd. De toetsvormen zijn afgeleid van de leerdoelen en sluiten daar goed bij aan. Gezocht moet worden naar een adequate **toetsvorm** (ook met het oog op de doelmatigheid<sup>5</sup>). Ieder tentamen voldoet aan de kwaliteitseisen validiteit, betrouwbaarheid en transparantie<sup>6</sup>. De faculteit geeft hierover handreikingen aan docenten (in de vorm van job-aids) en docenten worden in de gelegenheid gesteld zich op deze aspecten (bij) te scholen.*

*Om de validiteit van toetsing te bevorderen wordt gewerkt met een **toetschema** per cursus. Daarin zijn onder andere opgenomen: de leerdoelen, de toetsvorm, de functie van de toets(en). De wijze waarop de docent feedback<sup>7</sup> geeft aan de student wordt eveneens opgenomen in het toetschema van een cursus.*

*Om de betrouwbaarheid van beoordelingen te bevorderen wordt gebruik gemaakt van **beoordelingsinstrumenten**. Een beoordelingsinstrument bevat: scoringsvoorschrift<sup>8</sup>, normering en cesuur. Een scoringsvoorschrift bevat de eisen waaraan een antwoord of een resultaat moet voldoen. Het scoringsvoorschrift bevat in ieder geval één van de volgende onderdelen: toetsleutel, antwoordmodel of beoordelingscriteria. Bij de normering wordt vastgesteld hoe de scores worden omgezet in een cijfer of waardering. In de cesuur wordt vastgelegd waar de grens tussen voldoende en onvoldoende ligt.*

*Om de transparantie van de toetsing en beoordeling te bevorderen moet voor de start van de cursus voor de student duidelijk zijn hoe en waarop hij beoordeeld wordt. Examinatoren verstrekken deze informatie via Blackboard.*

*Toetsen worden geëvalueerd op basis van de resultaten. Indien de toetsanalyse hiertoe aanleiding geeft, kan dit leiden tot aanpassing van cesuur en beoordeling.*

---

<sup>4</sup> In: "naar een Twents onderwijsmodel" versie 1.6, zomer 2011

<sup>5</sup> O.a. kosten en uitvoerbaarheid

<sup>6</sup> Valide: de toets meet wat hij beoogt te meten. Bij validiteit spelen zowel inhoud (congruent met de leerdoelen), niveau (moeilijkheidsgraad) als representativiteit een rol.

Betrouwbaarheid: de toets maakt een betekenisvol onderscheid tussen studenten die de leerdoelen goed beheersen en studenten die deze minder goed beheersen. Hiebij speelt de kwaliteit van de toets een rol (onderscheidend vermogen, minimale gokkans, eenduidigheid), de omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen (standaardisatie en objectiviteit) en de wijze waarop de resultaten worden beoordeeld (objectief, niet willekeurig, nauwkeurig).

Transparantie: voorafgaand aan de toets (bij aanvang van het onderwijs) is duidelijk aan de studenten gecommuniceerd, hoe en waarop zij beoordeeld worden.

<sup>7</sup> Mogelijkheden: beoordelingschema's; feedback schema; bij toetsing aangeven welke stof de student nog niet beheerst; feedback sessies inroosteren (eventueel gecombineerd met inzagerecht); peer feedback

<sup>8</sup> Binnen het scoringsvoorschrift kan onderscheid gemaakt worden tussen generieke beoordelingscriteria, bijv. criteria waaraan een verslag of presentatie moet voldoen (die kunnen voor alle verslagen of presentaties worden gebruikt op alle niveau's) en inhoudelijke beoordelingscriteria die ingaan op de inhoud van de toetsen.

## **Eindwerkstukken**

*De eindwerkstukken voor BSc-opleidingen en MSc opleidingen worden door twee examinatoren beoordeeld. Dit gebeurt a.h.v. beoordelingsformulieren waarop de beoordelingscriteria duidelijk staan vermeld. De formulieren bevorderen niet alleen de consistentie van de beoordelingen maar zijn ook een handreiking voor examinatoren en verhogen de transparantie van de beoordeling voor studenten (geven richting aan leerproces). De opleidingen (OLD's) van de faculteit organiseren regelmatig collegiale afstemming tav van de beoordeling van eindwerkstukken.*

## **Examinatoren**

*Iedere examinerator is geschoold en/of bekwaam verklaard voor zijn/haar specifieke rol in het examenprogramma. Hij/zij beschikt aantoonbaar over de competenties zoals beschreven in de UTQ/BKO competenties voor "testing and assessment". De examinerator is in staat bij het ontwikkelen van de toetsing en beoordeling kwaliteitsregels (o.b.v. richtlijnen van de examencommissie) en regels in de OER toe te passen; de voor toetsing en beoordeling noodzakelijke instrumenten te ontwikkelen en adequaat in te zetten (waaronder een toetsmatrijs<sup>9</sup>, toetsmaterialen, beoordelingsvoorschriften en –modellen); de toets te evalueren en de resultaten te analyseren; en bij het opstellen, de afname, de beoordeling en analyse van toetsen, de administratieve afhandeling en archivering, de geldende richtlijnen in acht te nemen*

*De faculteit ondersteunt examinatoren om hun taken op het gebied van toetsen en beoordelen op een professionele wijze te kunnen uitvoeren. De faculteit kent hiervoor een set met **job-aid**<sup>10</sup>s.*

*Ook hebben examinatoren recht op regelmatige scholing. Het scholingsaspect komt ter sprake in de **jaargesprekken**: de docent kan in het jaargesprek aangeven hoe hij/zij het komende jaar aan eigen professionalisering op het gebied van toetsing gaat werken (bijvoorbeeld bij implementatie van nieuwe toetsvormen). Ook speelt bij de scholing de mening van studenten (blijkend uit cursusevaluaties) een rol.*

## **Borging van kwaliteit van tentamens en examens door de examencommissie**

*De examencommissie heeft o.a. als taak de borging van de kwaliteit van tentamens en examens. De examencommissies streven (passend bij het uitgangspunt van professionele medewerkers) naar een 'principle based' benadering van de kwaliteitsborging (i.p.v. een 'rule based' benadering). D.w.z. dat een algemene norm wordt gesteld (minimum kwaliteitsniveau) en dat mensen de verantwoordelijkheid en het vertrouwen krijgen om die norm te halen. Dat kwaliteitsniveau is vastgelegd in een tabel "(minimaal) kwaliteitsniveau toetsing en beoordeling + borging door examencommissie" die benaderbaar is via de webpagina van de examencommissie (bijlage 1). De examencommissies zullen jaarlijks een aantal examinatoren*

---

<sup>9</sup> specificatietabel voor een toets

<sup>10</sup> De faculteit kent op dit moment job-aids m.b.t. het formuleren van leerdoelen, kiezen van toetsvormen, kwaliteitseisen toetsen en tips om kwaliteit te verbeteren, specificatietabel voor een toets (toetsmatrijs), toetsen met gesloten vragen, toetsen met open vragen, toetsen met (project)opdrachten, de keuze voor en het beoordelen van groepswerk, plagiaat voorkomen en opsporen, meelift gedrag voorkomen ( [http://www.utwente.nl/mb/onderwijs/themas/toetsen\\_en\\_beoordelen/job\\_aids\\_tb.doc/](http://www.utwente.nl/mb/onderwijs/themas/toetsen_en_beoordelen/job_aids_tb.doc/)). Op termijn zullen deze worden aangevuld met o.a. toetsanalyse, peerreview, feedback geven etc.

*spreken om inzicht te krijgen in de toetsing en beoordeling, best practices te vernemen en eventuele (brede) aandachtspunten en problemen op het spoor te komen. Daarnaast zullen de examencommissies met enige regelmaat de mening van studenten (cursusevaluaties) en OLC's polsen over de kwaliteit van tentamens en examens.*

*De procedures voor borging van de kwaliteit van toetsing en beoordeling zijn opgenomen in de jaarcirkel van de examencommissies en/of in het facultaire **kwaliteitszorgsysteem** (PDCA-cyclus).*

*Toetsing in schema:*

<i>Universitair niveau</i>	UT-Bachelorcompetenties	Toetskader
<i>Facultair niveau</i>		Toetsbeleid
<i>Opleidingsniveau</i>	Eindkwalificaties	Toetsplan
<i>Cursusniveau</i>	Leerdoelen	Toetsschema
<i>Toetsniveau</i>		Toetsmatrijs

## Bijlage 1: Kwaliteitsniveau toetsing en beoordeling + borging door de examencommissies

De gezamenlijke examencommissies van MB hebben een aantal aspecten vastgesteld waarmee zij de kwaliteit van toetsing en beoordeling willen borgen (art 14 R&R). Er zijn kwaliteitsaspecten geformuleerd op opleidingsniveau (1), op cursusniveau (2), op het niveau van de eindwerkstukken (3) en m.b.t. examinatoren (4). Uiteraard is daarbij is aangesloten bij de WHW, de OER en de R&R en bij het MB toetsbeleid en het UT toetskader. Per kwaliteitsaspect zijn voorstellen voor borging geformuleerd.

Op grond van de ervaringen met de borging gaan de examencommissies regelmatig na of voor de R&R zaken moeten worden bijgesteld en/of nieuwe aspecten voor borging kunnen worden toegevoegd (met name ook vooraf checken op kwaliteit, zie ook punt 2f).

	(Minimaal) kwaliteitsniveau toetsing en beoordeling zoals vastgelegd in R&R, OER en toetsbeleid	borging
	<b>1. opleidingsniveau</b>	
1a	<b>Algemeen</b> De examencommissie is het orgaan dat op objectieve en deskundige wijze vaststelt of een student voldoet aan de voorwaarden die de OER stelt ten aanzien van kennis, inzicht en vaardigheden (= eindtermen) die nodig zijn voor het verkrijgen van een graad. (WHW art. 7.12 lid 2)	De examencommissie stelt vast of studenten die hun opleiding afronden voldoen aan de eindtermen (zoals vermeld in de OER), door –aan de hand van het toetsplan (zie 1b)- na te gaan of de eindtermen afdoende zijn afgedekt door de leerdoelen van de (verplichte) curriculumonderdelen. Tevens gaat de examencommissie na of alle leerdoelen degelijk worden getoetst. Dan heeft een student, indien hij alle curriculumonderdelen met een voldoende heeft afgesloten, alle leerdoelen en ook alle eindtermen behaald. Deze relatie tussen eindtermen, leerdoelen en toetsing staat in het toetsplan van de opleiding (zie punt 1b)
1b	<b>Toetsplan</b> Elke opleiding heeft een toetsplan waarin o.a. de relatie tussen eindtermen, leerdoelen en toetsing daarvan wordt beschreven (zie ook nota Toetsbeleid MB)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- De betreffende examencommissie bestudeert het toetsplan van een opleiding uitgebreid bij de totstandkoming (nieuwe opleidingen) en bij de herijking van de eindtermen (ongeveer 1x per 6 jaar, meestal rond een accreditatie). Nagegaan wordt of alle eindtermen afdoende worden gedekt door de leerdoelen van de curriculumonderdelen en of deze allemaal en volgens een logische opbouw worden getoetst. De examencommissies maken hierbij gebruik van onderwijskundige ondersteuning (BOO of externe expert).</li> <li>- Bij de jaarlijkse onderwijswijzigingen (leerdoelen of toetsing) wordt het toetsplan waar nodig aangepast en voorgelegd aan de betreffende examencommissie. Deze reageert voor vaststelling FSS in FR.</li> </ul>
1c	toevoegingen voor de toekomst	
	<b>2. cursusniveau</b>	borging
2a	<b>Algemeen</b> De examencommissie heeft als taak het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens (WHW art 7.12b lid 1a). Uitgangspunt daarbij is dat elk tentamen voldoet aan de kwaliteitseisen validiteit, betrouwbaarheid en transparantie (R&R art.4 lid 3). Het beleid is erop gericht docenten zoveel mogelijk te ondersteunen om hun taken op het gebied van toetsing en beoordeling op een professionele wijze uit te kunnen voeren (zie ook nota Toetsbeleid MB)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- De examencommissies willen naar docenten toe goed communiceren hoe vorm gegeven wordt aan de borging van kwaliteit van tentamens. Alle examinatoren krijgen daarom jaarlijks een mail met kort de belangrijkste wijzigingen en een verwijzing naar een site van de examencommissie, waarop alle informatie (incl. job-aids ter ondersteuning van de taken) staat (met de aanbeveling deze site bij de favorites te zetten). Nieuwe examinatoren krijgen een samenvatting met de richtlijnen van de examencommissies.(zie ook punt 4b)</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>- De examencommissies willen met een zekere regelmaat nagaan of de borgingsmaatregelen hun doel bereiken en in de praktijk uitvoerbaar zijn. De examencommissies zullen daartoe jaarlijks met enkele examinatoren (of groepjes examinatoren) een afspraak maken met als doel inzicht te krijgen in beoordeling en toetsing, best practices te vernemen en eventuele (brede) problemen op het spoor te komen.</li> </ul>
2b	<p><b>validiteit</b> Een tentamen is valide als het meet wat het beoogt te meten in termen van inhoud (congruent met leerdoelen), niveau/moeilijkheidsgraad en representativiteit. Voor elk examenonderdeel worden expliciet leerdoelen geformuleerd. Al deze leerdoelen worden getoetst. De toetsvormen zijn afgeleid van de leerdoelen. De vragen en opgaven van het tentamen gaan de leerdoelen niet te buiten. (R&amp;R art.4 lid 2 en nota Toetsbeleid MB) In het facultaire toetsbeleid is opgenomen dat elke cursus een toetschema kent.(red: in toetschema staat hoe leerdoelen worden getoetst)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- de examencommissie zal in de gesprekken met examinatoren (zie 2a) vragen wat zij doen om de tentaminering zo valide mogelijk te maken.</li> <li>- De examencommissie gebruikt als signaal m.b.t. de validiteit o.a. de mening van studenten. In de vragenlijst voor de cursusevaluatie zijn enkele vragen opgenomen over leerdoelen (duidelijk, getoetst en bereikt). Voor borging zie 2e</li> <li>- In de toetsplannen van alle opleidingen staat hoe de leerdoelen van een cursus worden getoetst.</li> </ul>
2c	<p><b>betrouwbaarheid</b> Een tentamen is betrouwbaar als het als meetinstrument betrouwbare resultaten op levert (bijv. dezelfde beoordeling ongeacht de beoordelaar). Bij het beoordelen van tentamens wordt altijd gebruik gemaakt van een scoringsvoorschrift, d.i. een toetsleutel bij gesloten vragen, een antwoordmodel bij open vragen en beoordelingscriteria bij opdrachten (R&amp;R art.6.2 en nota Toetsbeleid MB). Er worden toetsanalyses uitgevoerd voordat de beoordeling wordt vastgesteld. Indien (delen van) een onderwijseenheid door verschillende examinatoren wordt beoordeeld, ziet de verantwoordelijke examinator erop toe dat dit wordt gedaan op grond van dezelfde criteria en met dezelfde normering (R&amp;R art 6.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- de examencommissie zal in de gesprekken met examinatoren (zie 2a) ook informatie over scoringsvoorschriften en beoordelingsinstrumenten vragen en ook over de toetsanalyse.</li> </ul>
2d	<p><b>transparantie</b> Een student moet tijdig voldoende informatie hebben om een tentamen goed te kunnen voorbereiden en maken. De leerdoelen van een examenonderdeel worden voor aanvang van het studiejaar bekend gemaakt (R&amp;R art.4 lid 2). De faculteit maakt elk semester voor aanvang van het onderwijs een tentamenrooster dat bekend wordt gemaakt aan studenten (OER art.8 lid 7). Ook krijgen studenten, voor aanvang van de periode waarin het onderwijs wordt gegeven, via Blackboard inzicht in de eisen die aan een tentamen worden gesteld (R&amp;R art.4.4). Bij een schriftelijk tentamen wordt het maximaal per opgave te behalen aantal punten vermeld bij de tentamenopgaven (R&amp;R artikel 6 lid 3) In de OER is geregeld: inschrijving (art.8 lid 9 en 10), inzage recht (art. 12 lid 2) aantal kansen (art.8 lid 1) voorbeeldtoetsen (art. 8a lid 4) afname, feedback, deadlines, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- de examencommissie zal in de gesprekken met examinatoren (zie 2a) ook de informatie op Blackboard met de examinator bespreken</li> <li>- Daarnaast zal de examencommissie reageren op signalen die de OLC's afgeven als gegevens over leerdoelen en toetsing niet in de cursusinformatie/op Blackboard staan.</li> <li>- De examencommissie gebruikt als signaal m.b.t. de transparantie de mening van studenten. In de vragenlijst voor de cursusevaluatie wordt hierover een vraag opgenomen. Voor borging zie 2°.</li> </ul>
2e	<p><b>Mening van studenten</b> De examencommissies maken als signaal gebruik van studentmeningen over toetsing en beoordeling (cursusevaluaties); maar betrekken daar altijd ook de</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- de examencommissies bekijken elk kwartiel de vragen over leerdoelen en toetsing in de cursusevaluaties en gaan na (bij onvoldoende = rood) wat er aan verbeteracties is afgesproken (cursusdossier bij afd. kwaliteit). Als de ex.com. dit</li> </ul>

	mening van de docent bij. Er zijn reeds 2 manieren waarop verbeteracties worden gegeneerd, nl. panelgesprekken en OLD-gesprekken (bij >3 aspecten rood en beoordeling cursus <6).	voldoende vindt worden geen acties ondernomen, anders volgt gesprek met examinator.
2f	<b>Signalering “missers”</b> hoe meeliftgedrag te ontdekken of feit dat tentamen te gemakkelijk is	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Van belang is dat “missers” zoveel mogelijk worden voorkomen; daarom docenten handvaten geven</li> <li>- Eventuele problemen kunnen mogelijk gesignaleerd worden m.b.v. cursusevaluaties; daarin staan enkele vragen die als indicatie zouden kunnen dienen (niveau toets, alle leden project evenwichtig deelgenomen, tijdsbesteding). Voor borging: zie 12 e</li> <li>- de examencommissies zal reageren op signalen die de OLC's geven.</li> </ul>
2g	toevoegingen voor de toekomst	
	<b>3. eindwerkstukken</b>	
3a	<b>betrouwbaarheid</b> Bij de beoordeling van de eindwerkstukken (bachelor- en masterthesis) zijn altijd 2 examinatoren betrokken die gebruik maken van een beoordelingsformulier (criteria gestoeld op doelstellingen examenonderdeel) (R&R art.6 lid 6)	- BOZ voert geen cijfers in als bij een eindwerkstuk (niet BIT referaat) geen beoordelingsformulier is toegevoegd en gaat controleren op handtekeningen op het beoordelingsformulier. De examencommissie wordt op de hoogte gebracht en controleert steekproefsgewijs.
3b	<b>intercollegiale afstemming beoordelingen</b> (meta beoordeling) Om de betrouwbaarheid van de beoordeling van eindwerkstukken te optimaliseren organiseren opleidingen met enige regelmaat intercollegiale afstemmingen van beoordeling, waarbij eindwerkstukken door collega's worden herbeoordeeld.	De examencommissies zal als borging van de kwaliteit van de eindbeoordelingen nagaan of opleidingen regelmatig dergelijke meta beoordelingen uitvoeren of anderszins de betrouwbaarheid van de beoordelingen pogen te optimaliseren. De respectievelijke commissies voeren hierover overleg met de OLD's.
3c	onderzoek naar beoordelingen (cijfers)	de gemiddelde cijfers voor eindwerkstukken zijn hoog vergeleken met gemiddelde cijfers voor andere examenonderdelen. Hoe is dit bij andere opleidingen?
3d	toevoegingen voor de toekomst	
	<b>4. examinatoren</b>	
4a	De examencommissies wijzen ten behoeve van het afnemen van tentamens en het vaststellen van de uitslag daarvan examinatoren aan (WHW art 7.12c). Belangrijk criteria bij het aanwijzen is dat docenten over voldoende onderwijskwalificatie beschikken (R&R art. 2.2a) om te toetsen en beoordelen of de leerdoelen zijn behaald.  Voor de begeleiding van eindopdrachten moeten de begeleiders bij voorkeur zijn gepromoveerd. Bij masteropdrachten is minimaal een gepromoveerde begeleider verplicht (R&R art 6)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- De examencommissies wijzen jaarlijks examinatoren aan, deze krijgen een mail van de examencommissie (zie punt 2a) en worden bekend gemaakt via de site.</li> <li>- Alle nieuwe medewerkers moeten (binnen 3 jaar) een BKO kwalificatie hebben en zijn daarmee geschoold op het gebied van toetsing en beoordeling. M.b.t. zittende personeel aansluiten UT beleid april 2011.</li> <li>- de examencommissie borgt de deskundigheid op onderzoeksgebied (bij eindwerkstukken) door gepromoveerde examinatoren. Vastgesteld moet nog worden welke criteria worden gehanteerd bij niet gepromoveerd zijn.</li> </ul>
4b	de examencommissie stelt richtlijnen en aanwijzingen vast om de uitslag van tentamens en examens te beoordelen en vast te stellen (WHW art 7.12b lid 1b). De examencommissies hebben een aantal richtlijnen vastgelegd in R&R art.6. Daarnaast krijgen nieuwe examinatoren een overzicht met alle richtlijnen (zie punt 2a)	de examencommissie zal jaarlijks nagaan in hoeverre de richtlijnen worden nageleefd en of nadere richtlijnen en aanwijzingen nodig zijn om de kwaliteit van tentamens en examens en de beoordeling ervan te borgen
4c	toevoegingen voor de toekomst	

**Bijlage 2 Overzicht taken en verantwoordelijkheden m.b.t. toetsing en beoordeling** (versie okt. 2011)

	<b>Het instellingsbestuur:/decaan</b>	<b>Opmerkingen</b>
A	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De decaan stelt (op voordracht van de OLD's) de OER vast (WHW 7.13 lid 1) rekening houdend met de gemeenschappelijke UT ba-OER.</li> </ul>	<p>Voor de totstandkoming van de OER en het FSS kent de faculteit een jaarcyclus</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- de OLC heeft een adviserende rol en de FR moet (op veel punten) instemmen.</li> </ul>
B	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De decaan stelt (op voordracht van de OLD's) de examencommissie in en benoemt de leden op basis van hun deskundigheid en draagt er zorg voor dat het onafhankelijk en deskundig functioneren van de commissie wordt gewaarborgd (WHW 7.12a)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- de decaan hoort voor benoeming van een nieuw lid de andere leden</li> </ul>
C	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De decaan verstrekt bewijzen van toelating voor "aansluitende" masteropleidingen, voor mensen die geen graad hebben in de voorafgaande bacheloropleiding, als de betrokkene voldoet aan de door het bestuur voor de opleiding vastgestelde eisen (WHW 7.30a, lid 3)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De eisen zijn opgenomen in de OER en komen overeen met de kwaliteiten op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden die moeten zijn verworven bij beëindiging van de bacheloropleiding</li> <li>▪ De decaan (CvB) heeft voor de toelating tot de masteropleidingen een toelatingscommissie ingesteld (facult.regl. art. 21)</li> </ul>

	<b>OLD's</b>	<b>Opmerkingen</b>
D	<p>De OLD's dragen zorg voor de set eindkwalificaties van de opleiding (WHW 7.13 lid 2c) en zorgen dat deze voldoen aan de geldende eisen (aansluitend bij NVAO accreditatiekader facet 1/3: DSRK, niveau (Dublin Descriptoren) en wo)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Eindtermen staan in de OER die jaarlijks wordt vastgelegd (na advies OLC).</li> <li>▪ De opleidingen hebben 1x per 6 jaar een externe beoordeling. In dat kader worden de eindtermen zonodig geactualiseerd (o.a. DSRK en praktijkraad/raad van advies)</li> </ul>
E	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De OLD's zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opleiding: welke cursussen, welke omvang; welke periode (WHW 7.13 lid 2a)</li> </ul> <p>De <u>OLD</u> draagt er zorg voor dat met de inhoud van het curriculum (cursussen, leerdoelen etc.) de geformuleerde eindkwalificaties worden afgedekt (eventueel in leerlijnen). Zo nodig vooraf overleg met docenten/leerstoelhouders over leerdoelen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Het studieprogramma wordt jaarlijks in de OER vastgelegd (na advies OLC). Vooraf vindt zo nodig overleg plaats tussen OLD en vakgroepvoorzitters over inhoud, omvang en inzet docenten.</li> <li>▪ Tevens is afstemming met ex.com. noodzakelijk i.v.m. aanwijzen examinatoren</li> <li>▪ Afstemming met examencommissie in jaarcyclus OER opnemen</li> <li>▪</li> </ul>
F	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De OLD draagt er zorg voor dat het programma zo in elkaar zit dat studenten bij afronding de beoogde kwalificaties bezitten en legt dit vast in een toetsplan.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De <u>examencommissie</u> gebruikt het toetsplan van de uitvoering van haar taken (vaststellen dat studenten voldoen aan eindtermen nodig voor het verkrijgen van een graad).</li> <li>▪ bij onderwijswijzigingen moet ook het toetsplan worden aangepast</li> </ul>

	<b>Examencommissie(s)</b>	<b>Opmerkingen</b>
J	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De examencommissie is het orgaan dat op objectieve en deskundige wijze vaststelt of een student voldoet aan de voorwaarden die de OER stelt ten aanzien van kennis, inzicht en vaardigheden (=eindkwalificaties) die nodig zijn voor het behalen van een graad (WHW art 7.12 lid 2).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Het Toetsplan (zie F) is hierbij een belangrijk hulpmiddel. Een student is geslaagd voor het examen als hij geslaagd is voor alle afzonderlijke onderdelen. Als alle eindtermen zijn afgedekt door leerdoelen die degelijk getoetst worden (toetsplan van de opleiding), voldoet de student aan de eindtermen.</li> </ul>
J	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De examencommissie heeft o.a. als taak de borging van de kwaliteit van tentamens en examens (WHW art. 7.12b lid 1a).</li> <li>▪</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De examencommissies hebben een (minimaal) kwaliteitsniveau voor toetsing en beoordeling vastgelegd en hebben aangegeven op welke manier ze de kwaliteit willen borging in een zgn. "borgingstabel".</li> </ul>
G	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ De examencommissies wijzen examinatoren aan t.b.v. het afnemen van tentamens en het vaststellen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ In principe wordt uitgegaan van professionele docenten die goed voor hun taak op het gebied van</li> </ul>

	van de uitslag daarvan (WHW art.7.12c lid 1)	toetsing en beoordeling zijn toegerust (zowel inhoudelijk als didactisch). Toetsing door ex.com. gebeurt op grond van signaleringssysteem (zie ook borgingstabel punt J)
H	<ul style="list-style-type: none"> <li>De examencommissie stelt richtlijnen en aanwijzingen vast om de uitslag van tentamens en examens te beoordelen en vast te stellen (WHW 7.12b lid 1b)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>De richtlijnen zijn opgenomen in de “R&amp;R (zie punt I) en in een document “richtlijnen voor examinatoren”</li> </ul>
I	<ul style="list-style-type: none"> <li>De examencommissie heeft nog een aantal andere wettelijke taken en in de OER genoemde taken. De examencommissies heeft de regels m.b.t. de uitvoering van de taken vastgelegd in de “Regels en richtlijnen ( R&amp;R) van de examencommissie” (WHW art. 712b lid 3)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>De examencommissies hebben de belangrijkste informatie voor studenten en docenten op hun gemeenschappelijke webpagina gezet.</li> </ul>

	<i>examinatoren</i>	<i>Opmerkingen</i>
K	<ul style="list-style-type: none"> <li>Examinatoren zijn aangewezen t.b.v. het afnemen van tentamens en het vaststellen van de uitslag en zijn dus ook verantwoordelijk voor de inhoud van de toets, de toetsvorm en de kwaliteit daarvan.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Examencommissie gaat uit van professionele docenten (zie punt G).</li> <li>De examiner volgt de richtlijnen en aanwijzingen van de examencommissie (zie ook punt H) en de OLD i.v.m. afstemming leerdoelen/eindtermen (zie punt E)</li> <li>De faculteit ondersteunt hen door aanbieden van scholingsmogelijkheden en <b>job-aids</b>.</li> </ul>
L	<ul style="list-style-type: none"> <li>De examiner draagt er zorg voor dat een tentamen voldoet aan de kwaliteitseisen validiteit, betrouwbaarheid en transparantie.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Examencommissie heeft borging van kwaliteit tot taak (punt J) en heeft het minimum kwaliteitsniveau dat van examinatoren wordt verwacht vastgelegd (“borgingstabel”).</li> </ul>
M	<ul style="list-style-type: none"> <li>Zij verstrekken de examencommissie de gevraagde inlichtingen (WHW 7.12c lid 2)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Van examinatoren wordt verwacht dat zij desgewenst de gevraagde informatie direct kunnen verstrekken, zoals toetsschema en beoordelingsmodel</li> </ul>

	<i>Vakgroepvoorzitter / leerstoelhouder</i>	
N	<ul style="list-style-type: none"> <li>De vakgroepvoorzitter is verantwoordelijk voor de uitvoering van het personeels- en scholingsbeleid t.a.v. de docenten van zijn groep. Het gaat met name over planning (inhoud en zwaarte) van taken, scholing, en beoordeling.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Afstemming met OLD over inzet docenten is noodzakelijk (zie ook punt D)</li> <li>Deskundigheid toetsing &amp; beoordelen meenemen in jaargespreek (ook ivm scholing)</li> </ul>
O	<ul style="list-style-type: none"> <li>Een leerstoelhouder heeft een inhoudelijke verantwoordelijkheid betreffende het vakgebied</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Afstemming met OLD over inhoud en leerdoelen van cursussen is noodzakelijk (zie punt D)</li> </ul>